

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till
lag om ändring av lagen om försäkringskassor**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att lagen om försäkringskassor ändras så att medlemskapet i försäkringskassaföreningen blir frivilligt för pensionskassornas del. Samtidigt skall behörigheten för försäkringskassenämnden, som verkar i samband med försäkringskassaföre-

ningen, begränsas i fråga om de pensionskassor som inte hör till föreningen.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning och praxis

En försäkringskassa enligt lagen om försäkringskassor (1164/1992) skall enligt lagen höra till den lagstadgade försäkringskassaföreningen. Försäkringskassor är t.ex. pensionskassorna, sjukkassorna, begravningsbidragskassorna och avgångsbidragskassorna. Försäkringskassaföreningen grundades i tiden för att under social- och hälsovårdsministeriets tillsyn verka som gemensamt organ och intressebevakare för de olika försäkringskassorna. Syftet med arrangemanget var att sköta tillsynen av försäkringskassorna och samarbetet mellan dem på ett sätt som var anpassat till den rådande lagstiftnings- och tillsynsstrukturen. I samband med att Försäkringsinspektionen grundades (genom lag 78/1999) överfördes tillsynen över försäkringskassaföreningen till den nygrundade tillsynsmyndigheten. Samtidigt började Försäkringsinspektionen direkt sköta tillsynen över försäkringskassorna.

I samband med försäkringskassaföreningen finns försäkringskassenämnden, som skall ge utlåtanden samt på en försäkringskassas, en delägares och medlems eller någon annan förmånstagares begäran ge rekommendationer till avgöranden i ärenden som gäller deras förmåner enligt andra bestämmelser än

sjukförsäkringslagen, lagen om pension för arbetstagare, lagen om pension för företagare eller lagen om rehabiliteringspenning. Det är således frågan om ett på rekommendationer baserat besvärsförfarande som skyddar den försäkrade när det gäller förmåner utöver den lagstadgade nivån. För de lagstadgade förmånernas del är Pensionsskyddscentralen det besvärsgörande organ som skyddar den försäkrade.

1.2. Bedömning av nuläget

De motiv för att grunda den lagstadgade försäkringskassaföreningen som fanns då den gällande lagen stiftades har till största delen förfallit. Tillsynen över försäkringskassornas verksamhet är enligt den nuvarande lagstiftnings- och tillsynsstrukturen inte längre beroende av den lagstadgade förening som verkar i samband med social- och hälsovårdsministeriet, utan försäkringskassorna står direkt under Försäkringsinspektionens tillsyn. När det gäller tillsynen över försäkringskassornas verksamhet har försäkringskassaföreningen därmed ingen särskild betydelse eller uppgift, och försäkringskassornas obligatoriska medlemskap i försäkringskassaföreningen kan inte motiveras med ett behov av tillräcklig tillsyn.

När det gäller intressebevakningen har en grupp pensionskassor till social- och hälsovårdsministeriet kommit med ett initiativ om slopande av det obligatoriska medlemskapet i

pensionskassaföreningen. Samtidigt har de flesta pensionskassor anslutit sig till intressebevakningsföreningen för pensionsstiftelserna enligt lagen om pensionsstiftelser, Pensionsstiftelseföreningen, för att ordna sin intressebevakning.

Den lagstadgade försäkringskassaföreningen och det obligatoriska medlemskapet kan inte med nuvarande lagstiftnings- och tillsynsstruktur motiveras med tvingande eller nödvändiga reglerings- eller tillsynsbehov. Lagstiftningen om försäkringskassorna borde följa den allmänna modellen enligt vilken tillsynen över aktörerna på försäkringsmarknaden sköts av Försäkringsinspektionen och intressebevakningen sköts inom ramen för föreningsfriheten.

De olika försäkringskassornas har dock mycket varierande förutsättningar att övergå till den allmänna intressebevakningsmodellen. Pensionskassornas och pensionsstiftelsernas verksamhet och bestämmelserna om dem motsvarar varandra i så hög grad att intressebevakningen kan genomföras via samma redan existerande intressebevakningsförening. De övriga försäkringskassorna, dvs. sjukvårdskassorna, begravningsbidragskassorna och avgångsbidragskassorna, förfogar däremot inte över motsvarande möjlighet.

En väsentlig skillnad mellan den lagstadgade försäkringskassaföreningen och den på föreningsfrihet grundade Pensionsstiftelseföreningen är för pensionskassornas del att det för de förmåner som överstiger den lagstadgade nivån finns en möjlighet att överklaga beslutet till försäkringskassenämnden, som ger rekommendationer om avgöranden. Förmånstagarna i de pensionskassor som är medlemmar i Pensionsstiftelseföreningen har inte motsvarande besvärsmöjlighet. Till dessa delar är det för att trygga den försäkrades intresse nödvändigt att motsvarande besvärsmöjlighet bibehålls och ordnas likvärdigt för förmånstagarna inom både pensionskassorna och pensionsstiftelserna. En sådan besvärsmöjlighet kan genomföras genom pensionskassornas och pensionsstiftelsernas eget avgörande eller genom ett myndighetsinitierat avgörande. I den nuvarande lagstiftningsstrukturen anses marknadsaktörerna ha en möjlighet att tillräckligt effektivt ordna skyddet för den försäkrade, inklusive möjlig-

heterna till frivilliga besvär och ansökan om ändring.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

I propositionen föreslås att det obligatoriska medlemskapet i försäkringskassaföreningen skall slopas för pensionskassornas del. Det är frågan om det första skedet i ett förfarande genom vilket det i dagens läge omöjliggjorda obligatoriska medlemskapet slopas helt. För pensionskassornas del är det befogat att omedelbart frånga det obligatoriska medlemskapet. För övriga försäkringskassors del skall det obligatoriska medlemskapet slopas senare. Ett sådant stegvis förfarande garanterar de övriga försäkringskassorna en tillräcklig övergångstid att förbättra sin beredskap inför förändringen och ordna en på föreningsfrihet baserad intressebevakning. Det obligatoriska medlemskapet borde helt slopas i samband med en totalreform av lagstiftningen om försäkringskassor och pensionsstiftelser under de närmaste åren.

Möjligheten att begära ett utlåtande eller en rekommendation av försäkringskassenämnden beträffande de förmåner som hör till nämndens behörighetsområde begränsas för pensionskassornas del till de pensionskassor som eventuellt kvarstår som medlemmar i försäkringskassaföreningen. För att ersätta det skyddsförfarande för den försäkrade som därmed faller bort har Pensionsstiftelseföreningens styrelse vid sitt sammanträde den 10 september 2003 förbundit sig att för både pensionskassornas och pensionsstiftelsernas förmånstagare ordna ett motsvarande förfarande i fråga om de tilläggsförmåner som överstiger den lagstadgade nivån. För det lagstadgade pensionsskyddets del fungerar Pensionsskyddscentralen alltjämt som fullföljdsorgan för både pensionskassorna och pensionsstiftelserna.

3. Propositionens verkningar

Den föreslagna ändringen i lagen om försäkringskassor blir det första skedet i ett tvåstegsförfarande där man slutgiltigt för försäkringskassornas del övergår till de allmänna formerna av myndighetstillsyn och intresse-

bevakning. Förslaget medför inga väsentliga förändringar i pensionskassornas eller förmånstagarnas ställning. Den föreslagna ändringen påverkar inte verkställigheten av det pensionsskydd som sköts av pensionskassorna.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänstearbete vid social- och hälsovårdsministeriet. Förslaget har sänts på remiss till Försäkringskasseföreningen och Pensionsstiftelseföreningen.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

168 §. Paragrafen föreslås bli ändrad så att endast andra försäkringskassor än pensionskassor måste höra till försäkringskasseföreningen som står under Försäkringsinspektionens tillsyn. I praktiken innebär detta att medlemskapet efter ändringen är obligatoriskt för sjukkassor, avgångsbidragskassor och begravningsbidragskassor och frivilligt för pensionskassor. En pensionskassa kan efter lagändringen kvarstå som medlem i föreningen eller utträda ur föreningen genom ett skriftligt meddelande till föreningen.

169 §. Paragrafens 2 mom. ändras så att nämnden skall ge utlåtanden och rekommendationer i ärenden endast på begäran av försäkringskassor som hör till försäkringskasseföreningen, deras delägare, medlemmar eller andra förmånstagare. Behörighetsområdet för den nämnd som verkar i samband med försäkringskasseföreningen byggs alltså i fråga om andra än pensionskassor på det obligatoriska medlemskapet i föreningen och för de enskilda pensionskassornas del på ett eventu-

ellt frivilligt medlemskap i föreningen.

Paragrafens 6 mom. ändras på motsvarande sätt så att en medlem av nämnden eller en anställd vid den endast av en försäkringskassa som genom obligatoriskt medlemskap eller frivilligt hör till försäkringskasseföreningen har rätt att få de upplysningar som är nödvändiga för utredningen av ett ärende som nämnden behandlar, utan hinder av bestämmelserna om tystnadsplikt i denna lag, samt av myndigheter och utövare av hälso- och sjukvårdsverksamhet utan hinder av vad som bestäms om tystnadsplikt för myndighet eller läkare och sjukvårdspersonal.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

Vidare föreslås att åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om ändring av lagen om försäkringskassor

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 27 november 1992 om försäkringskassor (1164/1992) 168 § samt 169 § 2 och 6 mom., av dessa lagrum 168 § sådan den lyder i lag 84/1999, som följer:

168 §

Försäkringskassorna, med undantag av pensionskassorna, skall höra till försäkrings-

kasseföreningen, som står under Försäkringsinspektionens tillsyn. För pensionskassornas del är medlemskapet frivilligt. Om de uppgif-

ter för föreningen som har anknytning till denna lag, om föreningens förvaltning och om kassornas skyldighet att delta i dess utgifter bestäms i föreningens stadgar, som fastställs av vederbörande ministerium.

169 §

Nämnden skall ge utlåtanden samt på begäran av en till försäkringskassaföreningen hörande försäkringskassa, dess delägare, medlem eller någon annan förmånstagare ge rekommendationer till avgöranden i försäkringskasseärenden mellan å ena sidan kassan och å andra sidan medlemmen, delägaren eller förmånstagaren. Om det är känt att samma ärende är anhängigt vid domstol eller att ärendet avgjorts vid domstol, får nämnden inte ge rekommendationen till avgöranden. Dessutom skall nämnden på begäran ge utlåtanden till myndigheterna i försäkringskasse-

ärenden.

En medlem av nämnden eller en anställd vid den har rätt att av en till försäkringskassaföreningen hörande försäkringskassa få de upplysningar som är nödvändiga för utredningen av ett ärende som nämnden behandlar, utan hinder av bestämmelserna om tystnadsplikt i denna lag, samt av myndigheter och utövare av hälso- och sjukvårdsverksamhet utan hinder av vad som bestäms om tystnadsplikt för myndighet eller läkare och sjukvårdspersonal.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 24 oktober 2003

Republikens President

TARJA HALONEN

Social- och hälsovårdsminister *Sinikka Mönkäre*

Lag

om ändring av lagen om försäkringskassor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 27 november 1992 om försäkringskassor (1164/1992) 168 § samt 169 § 2
och 6 mom., av dessa lagrum 168 § sådan den lyder i lag 84/1999, som följer:

Gällande lydelse

168 §

Försäkringskassorna skall höra till försäkringskassaföreningen, som står under Försäkringsinspektionens tillsyn. Om de uppgifter för föreningen som har anknytning till denna lag, om föreningens förvaltning och om kassornas skyldighet att delta i dess utgifter bestäms i föreningens stadgar, som fastställs av vederbörande ministerium.

169 §

I samband med försäkringskassaföreningen finns en försäkringskassenämnd.

Nämnden skall ge utlåtanden samt på en försäkringskassas, en delägares och medlems eller någon annan förmånstagares begäran ge rekommendationer till avgöranden i försäkringskasseärenden mellan å ena sidan en kassa och å andra sidan en medlem, delägare eller förmånstagare. Om det är känt att samma ärende är anhängigt vid domstol eller att ärendet avgjorts vid domstol, får nämnden icke ge rekommendationen till avgöranden. Dessutom skall nämnden på begäran ge utlåtanden till myndigheterna i försäkringskasseärenden.

Nämnden kan inte ge utlåtanden eller beslutsrekommendationer i ärenden som gäller verksamhet som en försäkringskassa bedriver enligt sjukförsäkringslagen, lagen om

Föreslagen lydelse

168 §

Försäkringskassorna, med undantag av pensionskassorna, skall höra till försäkringskassaföreningen, som står under Försäkringsinspektionens tillsyn. För pensionskassornas del är medlemskapet frivilligt. Om de uppgifter för föreningen som har anknytning till denna lag, om föreningens förvaltning och om kassornas skyldighet att delta i dess utgifter bestäms i föreningens stadgar, som fastställs av vederbörande ministerium.

169 §

Nämnden skall ge utlåtanden samt på begäran av en till försäkringskassaföreningen hörande försäkringskassa, dess delägare, medlem eller någon annan förmånstagare ge rekommendationer till avgöranden i försäkringskasseärenden mellan å ena sidan kassan och å andra sidan medlemmen, delägaren eller förmånstagaren. Om det är känt att samma ärende är anhängigt vid domstol eller att ärendet avgjorts vid domstol, får nämnden inte ge rekommendationen till avgöranden. Dessutom skall nämnden på begäran ge utlåtanden till myndigheterna i försäkringskasseärenden.

En medlem av nämnden eller en anställd vid den har rätt att av en till försäkringskassaföreningen hörande försäkringskassa få de upplysningar som är nödvändiga för ut-

pension för arbetstagare, lagen om pension för företagare eller lagen om rehabiliteringspenning.

Nämnden skall ha en ordförande och en vice ordförande samt minst fem andra medlemmar, som social- och hälsovårdsministeriet förordnar för högst tre år i sänder. Medlemmarna skall vara förtrogna med försäkringskasseärenden. Ordföranden och vice ordföranden skall ha avlagt juris kandidatexamen och vara förtrogna med domarvärv. Minst två av medlemmarna skall förordnas på försäkringskassaföreningens förslag, som skall innefatta minst fyra medlemmar.

Nämndens kostnader skall betalas av föreningens medel. Närmare bestämmelser om nämndens förvaltning och verksamhet ges i ett reglemente, vilket social- och hälsovårdsministeriet fastställer efter att ha hört föreningen.

En medlem av nämnden eller en anställd vid den har rätt att av en försäkringskassa få de upplysningar som är nödvändiga för utredningen av ett ärende som nämnden behandlar, utan hinder av bestämmelserna om tystnadsplikt i denna lag, samt av myndigheter och utövare av hälso- och sjukvårdsverksamhet utan hinder av vad som bestäms om tystnadsplikt för myndighet eller läkare och sjukvårdspersonal.

redningen av ett ärende som nämnden behandlar, utan hinder av bestämmelserna om tystnadsplikt i denna lag, samt av myndigheter och utövare av hälso- och sjukvårdsverksamhet utan hinder av vad som bestäms om tystnadsplikt för myndighet eller läkare och sjukvårdspersonal.

*Denna lag träder i kraft den 20 .
Åtgärder som verkställigheten av lagen för-
utsätter får vidtas innan lagen träder i kraft*
